

Ewolucja Prawa Sportowego

Postrzeganie sportu przez prawo

Nazwa prawo sportowe wprost sugeruje, że obejmuje swoją regulacją sport. Czym jest, więc sport i jak prawo rozumie to pojęcie? Jest to pojęcie bardzo złożone i niejednoznaczne. Wynika to z tworzenia definicji na potrzeby danych aktów prawnych. Każda skupia się na materii, której dotyczy, co powoduje ich mnogość.¹

W polskiej ustawie o sporcie możemy znaleźć następującą definicję: „Wszelkie formy aktywności fizycznej, które przez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane wpływają na wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach. Za sport uważa się również współzawodnictwo oparte na aktywności intelektualnej, którego celem jest osiągnięcie wyniku sportowego.”² Jednak wśród komentatorów zajmujących się tą ustawą definicja ta nie jest oceniana pozytywnie. Przykładowo Sławomir Fundowicz zauważa, że w taki sposób, jako sport można zakwalifikować każdą aktywność fizyczną jak posiłek czy spacer, które w rzeczywistości ze sportem nie mają nic wspólnego.³

Przechodząc do częściej używanych definicji sportu należy zauważyć, że jest to pojęcie bardzo złożone i niejednoznaczne. Jego definicji jest bardzo wiele, ponieważ dzieli się na wiele rodzajów, których zbiór jest otwarty. Przytoczę kilka z nich: sport amatorski, sport zawodowy, sport seniorski, sport młodzieżowy. Opis każdego z nich delikatnie różni się od siebie, dlatego tak trudno jest stworzyć jedną uniwersalną definicję, która je wszystkie połączy. Jednakże takiego zadania podjął się Zygmunt Jaworowski, który w swojej publikacji przedstawił sport w następujący sposób: „systematyczna aktywność ruchowa w określonej dyscyplinie, uprawiana w ramach właściwych dla niej struktur organizacyjnych, przepisów i metod selekcji, podlegająca ocenie w bezpośrednim współzawodnictwie”.⁴ Wyjaśnienie te nie obejmuje wszystkiego, co można uznać za sport i w pewnym stopniu faworyzuje sport zawodowy. Prawdą jest jednak, że opisuje to, co ogólnie uznaje się za sport, dlatego wydaje się trafna.⁵

¹ M. Leciak, M. Biliński, K. Grabska-Luberadzka, R. Piechota, H. Radke, B. Rischka-Słowik, K. Tetlak, Prawo Sportowe, Warszawa 2018 s. 5-7

² Ustawa o sporcie z dnia 25 czerwca 2010 r. (Dz. U. 2020 poz. 1133).

³ S. Fundowicz Prawo sportowe, Warszawa 2013 s. 19.

⁴ Z. Jaworski Sport z dystansu – fakty i refleksje, Warszawa 2015 s.22.

⁵ R. Pawłowski Prawo Sportowe. Struktury organizacyjne sportu, Kielce 2021 s. 32-34.

Historia Prawa Sportowego

Prawny dorobek nie zna źródeł, które mogłyby opisywać prawną sytuację sportową w starożytności. Rafał Pawłowski w publikacji „Prawo Sportowe. Struktury organizacyjne sportu” zakłada, że nie było wówczas żadnych przepisów, ale zwyczajowo powstawały reguły rywalizacji sportowej, nad których pilnowali zaufani członkowie społeczności celem przepisowej rywalizacji. Autor wymienia także dwa źródła prawne z tamtych czasów, których po raz pierwszy wspominają o sporcie, które były momentem przełomowym w rozwoju prawa sportowego. „Prawa” Platona, które pokazywały, że prawne aspekty sportu opierały się na prawie powszechnym oraz dekret cesarza Teodozjusza I z 393 roku. Zwłaszcza ta druga miała istotny wpływ na rozwój sportu, gdyż zakazywała organizacji Igrzysk Olimpijskich, co spowodowało nagłe przerwanie rozwoju sportu.⁶

Niewiele wiadomo na temat regulacji przepisów sportowych w okresie średniowiecza. Wraz z rozwojem społecznym i popularyzacją sportu około XIX wieku zaczęły się potrzeby powstawania prawa sportowego. Pojawiały się pierwsze organizacje państwowe oraz międzynarodowe zajmujące się sportem. W tym samym wieku rozegrano pierwszy międzynarodowy mecz piłki nożnej pomiędzy drużynami reprezentującymi Anglię i Szkocję. W 1896 roku odbyły się pierwsze nowożytne igrzyska olimpijskie. Co wiązało się z utworzeniem w 1894 roku Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (MKOl). Sport rozwijał się w nieznanym wcześniej tempie.⁷

Wspomniany przeze mnie autor przytacza „zasady markiza Queensberry”, jako przykład jednych z pierwszych regulacji prawnych dotyczących sportu. John Graham Chambers stworzył te zasady w 1865 roku, aby boks stał się bezpieczniejszym sportem. Nowe przepisy z czasem wyparły poprzednie zasady. Nowe reguły wpłynęły także na popularyzację dyscypliny, gdyż także amatorzy zaczęli ją uprawiać ze względu na zmniejszenie ryzyka odniesienia ran.⁸ Z innych ważnych wydarzeń historycznych można wymienić uchwalenie przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski „Karty Olimpijskiej” w 1908 roku. Zawierała ona podstawowe zasady olimpizmu, misje komitetu i przepisy. Traktowana była jak konstytucja ruchu olimpijskiego. W czasach współczesnych jest regularnie uaktualniana i ściśle przestrzegana.

⁶ R. Pawłowski Prawo Sportowe. Struktury organizacyjne sportu, Kielce 2021 s. 51.

⁷ B. Rischka-Słowik Konstytucja sportu w Unii Europejskiej, Sopot 2011 s. 27, 51 i 88.

⁸ R. Pawłowski Prawo Sportowe. Struktury organizacyjne sportu, Kielce 2021 s. 52.

Na początku XX wieku w Polsce krótko po odzyskaniu niepodległości organizacje sportowe działały na podstawie przepisów o stowarzyszeniach na początku pochodzących jeszcze z czasów zaborów, aż, do 1932, gdy wydano rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 27 października – prawo o stowarzyszeniach.⁹ To wtedy, gdy nie było jeszcze ujednoczonych przepisów powstawały organizacje, które są poprzednikami dzisiejszych związków sportowych, jako Polski Komitet Olimpijski w 1918 roku czy Polski Związek Piłki Nożnej w 1919 roku. Do wybuchu II wojny światowej nie powstały przepisy regulujące sport w Polsce.¹⁰

W rzeczywistości powojennej pręźnie rozwijała swój dorobek prawny Francja, która już w latach czterdziestych uchwaliła przepisy dotyczące kilku dyscyplin, organizacji sportu czy kształcenia kadry trenerskiej. Następnie w tym samym kraju w 1975 roku powstało pierwsze kompleksowo regulujące uprawianie sportu prawo sportowe.¹¹

W Polsce podobnie jak w innych krajach europejskich po zakończeniu wojny powstawały regulacje obejmujące sport. Pierwszą taką w naszym kraju ustawą była Ustawa z dnia 30 grudnia 1949 r. o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu.¹² Z racji silnych ówczesnych radzieckich wpływów podobnie i ta ustawa wprowadzała taki model zarządzania. Zlikwidowano powstałe przed laty stowarzyszenia i utworzono centralny organ administracji publicznej. Kolejna ustawa pochodzi z 1960 roku i została nazwana ustawą o organizacji spraw kultury fizycznej i turystyki.¹³ Akt prawny jak wskazuje Eligiusz Jerzy Krześniak w publikacji „Kształtowanie się polskiego prawa sportowego- dorobek legislacyjny, soft law i lex sportiva” przyniósł pewne demokratyczne zmiany. W dalszej kolejności uchwalono Ustawa z dnia 26 maja 1978 r. o utworzeniu Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Sportu.¹⁴ Komitet ten był podlegał Prezesowi Rady Ministrów oraz zawierał w sobie dwie rady, które służyły opinią, co można uznawać za kolejny krok w demokratyzacji. Ostatnia sportowa ustawa, która powstała w PRL-u: Ustawa z dnia 3 lipca 1984 r. o kulturze fizycznej¹⁵ wprowadzała już rozwiązania, z których korzystano także w III Rzeczpospolitej. Zakładała ona, że sport ma się odbywać w stowarzyszeniach kultury fizycznej, które były w rzeczywistości klubami, jakie znamy

⁹ Dz. U Rp z 1932r. Nr 94, poz. 808

¹⁰ E. Krześniak „Kształtowanie się polskiego prawa sportowego- dorobek legislacyjny, soft law i lex sportiva” [w:] A. J. Szwarc (red.) Polskie Towarzystwo Sportowe w Kontekście kształtowania się polskiego prawa sportowego, Poznań 2019 s. 68-69.

¹¹ R. Pawłowski Prawo Sportowe. Struktury organizacyjne sportu, Kielce 2021 s. 53 (cyt. Za S. Jędruch Prawo Sportowe we Francji „Sport Wyczynowy” nr 7 s. 65-68).

¹² Dz. U. 1949 Nr 65 poz. 526

¹³ Dz. U. Nr 10 poz. 65

¹⁴ Dz. U. 1978 Nr 14 poz. 59

¹⁵ Dz. U. 1984 Nr 34 poz. 181

dzisiaj. Natomiast sportowcy mieli by być członkami tych stowarzyszeń. Ustawa regulowała także po raz pierwszy sytuacje samych zawodników. Z racji na uprawianie sportu mieli dodatkowe prawa i obowiązki. Ciekawy jest sam status sportowców, w PRL-u panowało przekonanie, że sport wyczynowy nie ma charakteru dochodowego. W rzeczywistości było jednak inaczej, a niektóre sposoby na obchodzenie tego stanu sugerowała sama ustawa. Tworzono na przykład fikcyjne opłacane miejsca pracy lub przyznawano stypendia sportowe, które były traktowane jak wynagrodzenie.

Nowa ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej¹⁶ pomimo powstania już w nowym systemie politycznym w naszym kraju dalej miała charakter silnej ingerencji państwowej. Kluby mogły występować tylko w jednej dyscyplinie, na co potrzebna była dodatkowo koncesja. Ponadto były dokładnie kontrolowane. W 2002 roku powołano Polską Konfederację Sportu, której zadaniem było odpowiadanie za przygotowanie i zlecenie związkom drużyn na rozgrywki międzynarodowe, kształcenie i zatrudnianie trenerów czy pracowników administracyjnych. Pojawiały się jednak problemy z finansowaniem jej działalności i ostatecznie uznano za nieudany eksperyment i zlikwidowano po trzech latach. Ustawa z 2004 roku o sporcie kwalifikowanym¹⁷ w dalszym ciągu miała dużo elementów interwencyjnych, ale przekazała część kompetencji związkom sportowym i zapewniła więcej swobody klubom sportowym. Duże zmiany przyniosła natomiast aktualnie obowiązująca ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie.¹⁸ Połączyła ona w jednym akcie prawnym zarówno sport zawodowy jak i amatorski. Zapewniła także znaczącą liberalizację przepisów, chociaż elementy kontrolne w dalszym ciągu się w niej znajdują.¹⁹

Warto także wspomnieć o powstałym w 1983 roku Trybunale Arbitrażowym ds. Sportu w Lozanie (CAS). Jego orzecznictwo ma dużo wpływ na tak zwane *lex sportiva*, czyli szeroko rozumiane prawo sportowe obejmujące nie tylko państwowe regulacje dotyczące sportu, ale także akty wydawane przez sportowe organizacje międzynarodowe i właśnie orzeczenia trybunałów, które są później dalej przestrzegane. Pomaga także rozwiązywać spory²⁰ zaistniałe spory czy stanowi organ odwoławczy dla klubów.

¹⁶ Dz. U. 1996 Nr 25 poz. 113

¹⁷ Dz.U. 2005 nr 155 poz. 1298

¹⁸ Dz.U. 2010 nr 127 poz. 857

¹⁹ E. Krześniak „Kształtowanie się polskiego prawa sportowego- dorobek legislacyjny, soft law i *lex sportiva*” [w:] A. J. Szwarz (red.) Polskie Towarzystwo Sportowe w Kontekście kształtowania się polskiego prawa sportowego, Poznań 2019 s. 70-75

²⁰ R. Pawłowski Prawo Sportowe. Struktury organizacyjne sportu, Kielce 2021 s. 55 – 56.

Regulacje prawa sportowego

Pojęcie prawa sportowego odnosi się do norm prawnych, które regulują kwestię sportu. Jednak jest ono szeroko rozumiane przez naukowców, co niejednokrotnie budzi nieporozumienie i spory. Prawo sportowe charakteryzuje się dużą autonomią część kompetencji została przekazana związkom sportowym, dużą autonomię mają także organizacje międzynarodowe. Także każda kolejna polska ustawa zakładała coraz mniejszą ingerencję w sport, aby mógł się samodzielnie regulować. Podstawowa koncepcja nazywana *sensu stricto* (łac. w wąskim znaczeniu) zakłada jednak, że prawem sportowym są jedynie państwowe i międzynarodowe akty prawne, które choć częściowo regulują kwestie sportu. Czyli tylko prawo powszechnie obowiązujące. Istnieje także koncepcja, aby określać tak jedynie przepisy dyscyplin sportowych jednak jest ona rzadko stosowana.²¹

Beata Rischka-Słowik stworzyła definicję, która mówi, że prawo sportowe jest „zbiorem różnego rodzaju norm postępowania (o charakterze wiążącym lub niewiążącym) regulujących sprawy sportu, pochodzących od podmiotów publicznych, czyli państw i ich organizacji (prawo sportowe powszechne) oraz prywatnych, czyli krajowych i międzynarodowych organizacji sportowych (prawo sportowe wewnętrzne) i tworzonych na różnych poziomach – krajowym, ponadnarodowym oraz międzynarodowym. Prawo sportowe obejmuje również zasady sportowe, zwyczaje sportowe oraz prawo tworzone przez sędziów i arbitrów orzekających w sprawach sportowych.”²² Jest to bardzo uniwersalna definicja, która jest chętnie wykorzystywana jak zauważa to Rafał Pawłowski w książce „Prawo Sportowe. Struktury Organizacyjne Sportu”. Została także użyta w „Leksykonie Prawa Sportowego: pod redakcją Michała Leciaka.”²³

Zdecydowanie obszerniejszą jest koncepcja *sensu largo*, czyli zaliczanie do prawa sportowego zarówno przepisów prawa powszechnie obowiązującego jak i także wszelkich przepisów wydawanych przez organizacje i związki sportowe. Jest także najszersza koncepcja, która zalicza do prawa sportowego również wszelkie prawo zwyczajowe.²⁴

Z racji niejasnych granic stosuje się także rozróżnienie na prawo sportowe powszechne i wewnętrzne, które opiszę za chwilę. W prawie powszechnym mogą być akty odnoszące się

²¹ M. Leciak, M. Biliński, K. Grabska-Luberadzka, R. Piechota, H. Radke, B. Rischka-Słowik, K. Tetlak, Prawo Sportowe, Warszawa 2018 s. 38-39.

²² B. Rischka-Słowik, Konstytucja sportu w Unii Europejskiej, Sopot 2014 s. 90-91.

²³ R. Pawłowski, Prawo Sportowe. Struktury organizacyjne sportu, Kielce 2021 s. 48.

²⁴ Tamże s. 46-50.

bezpośrednio lub częściowo do sportu, a także takie, które nie mówią o sporcie, wprost, ale są wykorzystywane w działalności związanej ze sportem. Oprócz przepisów polskich do prawa powszechnego zaliczamy także prawo tworzone przez Unię Europejską. Tak samo jest w sporcie. W jej strukturach istnieje wydział zajmujący się sportem, a także uchwaliła, jako załącznik do traktatu amsterdamskiego Białą księgę na temat sportu. Podkreśla ona istotę sportu zwłaszcza amatorskiego i funkcje społeczne i gospodarcze. Zwraca uwagę rolę sportu w edukacji i możliwość integracji za sprawą sportu. W rozdziale o aspektach gospodarczych wskazuje na tworzenie miejsc pracy, rozwój lokalny czy podnoszenie standardu infrastruktury. W części mówiącej o organizacji sportu podkreślono jego autonomię, zaznaczając jednak, że przepisy muszą być zgodne z prawem unijnym np. dotyczące przepływu zawodników, funkcjonowania klubów czy rozwiązywania problemu korupcji. A w ostatnim rozdziale zapowiedziano współpracę pomiędzy organami europejskimi, organizacjami międzynarodowymi i państwami członkowskimi w celu rozwoju sektora sportowego.²⁵ W deklaracji nicejskiej oprócz tego wskazano na rolę międzynarodowych federacji i konieczność respektowania przez nie przepisów europejskich.²⁶

Prawo sportowe wewnętrzne to przepisy obowiązujące w sporcie, które muszą jednak uwzględniać prawo powszechne. Przepisy samych dyscyplin, reguły organizacyjne, dyscyplinarne są uchwalane przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski i federacje sportowe. Karta olimpijska jest odpowiednikiem konstytucji i musi być przestrzegana przez wszystkich zaangażowanych w ruch olimpijski. Jest nieoddrobione organizacyjnie porozumienie podmiotów zainspirowanych wartościami olimpizmu, które ma na celu organizację rywalizacji sportowej.²⁷ Owe federacje sportowe muszą działać zgodnie z przepisami MKOl, a kolejnym szczeblem w hierarchii jest krajowy związek sportowy. Działają według własnych statutów, które reguluje przepisy sportowe w obrębie kraju i dyscypliny w ramach, której został powołany.²⁸

Autonomia prawa sportowego

Sport od zawsze był obszarem życia, który miał być niezależny. Nic jednak nie może istnieć bez reguł, ponieważ wkraść by się w to chaos. Nie jest jednak zupełnie oderwany od innych dziedzin życia czy zasad, które w nich obowiązują. Rozwój sportu, a zatem także idąca

²⁵ M.Leciak (red.) Leksykon prawa sportowego. 100 Podstawowych pojęć, Warszawa 2017 s. 21-23

²⁶ R. Pawłowski Prawo Sportowe. Struktury organizacyjne sportu, Kielce 2021 s. 65-74

²⁷ M.Leciak (red.) Leksykon prawa sportowego. 100 Podstawowych pojęć, Warszawa 2017 s. 194-195

²⁸ Michał Leciak, Michał Biliński, Katarzyna Grabska-Luberadzka, Rafał Piechota, Hubert Radke, Beata Rischka-Słowik, Karolina Tetlak Prawo Sportowe, Warszawa 2018 s. 47-50

za tym profesjonalizacja i komercjalizacja sprawia, że zaczęło się w nim pojawiać wiele, coraz bardziej szczegółowych norm prawnych. Prawo stanowione przez państwo w swojej istocie dąży do sprawowania kontroli nad wszystkim, co dzieje się na jego terytorium. Dlatego już w założeniach obecnie obowiązującej ustawy o sporcie wskazywano, że zbyt duża ilość przepisów prawnych prawa powszechnie obowiązującego może ograniczać wolność do uprawiania sportu. A regulowanie prawne powinno mieć miejsce tylko, gdy jest niezbędne i przynosi bezsprzeczne korzyści. Bardzo istotną rolę w prawie sportowym ma międzynarodowe prawo sportowe. Polskie związki sportowe, które podlegają organizacjom międzynarodowym odpowiedzialnym za dane dyscypliny w oczywisty sposób muszą mieć zapewnioną swobodę ze strony prawa krajowego. Pozwalając na rozwój i nie zmuszając do podporządkowywania przy wszystkich normach kolizyjnych.²⁹ Dlatego coraz powszechniejsza jest koncepcja pluralizmu prawnego. Radosław Pałosz definiuje ją w następujący sposób:

„Pluralizm prawny stanowi zjawisko szeroko dyskutowane w ramach współczesnej teorii i filozofii prawa. Pojęcie to oznacza, że w ramach danego państwa czy społeczeństwa występować może obok oficjalnego systemu prawa, szereg innych porządków prawnych, których istnienie jest determinowane przez dynamikę stosunków społecznych.”³⁰

Stwierdzenie, że prawo sportowe musi mieć zapewnioną niezależność nie pozostawia większych wątpliwości, kwestia sporna pozostaje pozycja prawa sportowego w systemie prawnym. A mianowicie czy prawo sportowe jest osobną dziedziną, a może nawet gałęzią prawa. Część naukowców jak Andrzej Szwarz i ten drugi nie przychylają się do tej koncepcji, ponieważ rygorystycznie podchodzą do tego, co może być uznawane za prawo sportowe i ograniczają się jedynie do pozytywistycznej koncepcji prawa mówiącej, że prawo stanowi tylko to, co zostało ustanowione przez organy państwowe lub inne organy, ale przyjęte przez państwo, jako własne. Innego zdania jest Michał Leciak, który w Leksykonie Prawa Sportowe stwierdza wręcz, że ta odrębność nie pozostawia wątpliwości, uwzględnia on jednak w swojej definicji prawa sportowego także zasady i zwyczaje sportowe wraz z prawem tworzonym przez organy sportowe. Wskazuje on także, że pomimo czerpania z innych dziedzin jak: prawo administracyjne, cywilne i karne to wyróżnia się na tyle by uznawać je, jako młodą rozwijającą się osobną gałąź.³¹

²⁹ H. Rudke, Prawo międzynarodowych federacji sportowych a prawo krajowe [w:] D. Bunikowski, K. Dobrzeńcki (red.) PLURALIZM PRAWNY tradycja, transformacje, wyzwania, Toruń 2009 s. 348-358.

³⁰ R. Pałosz, Zastosowanie etnografii w badaniu pluralizmu prawnego [w:] Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego ISSN 1644-0242 Rok XVIII, nr 1/2019, Warszawa 2019 s. 171.

³¹ M.Leciak (red.) Leksykon prawa sportowego. 100 Podstawowych pojęć, Warszawa 2017 s. 165-167.

Podsumowanie

Sport to unikalny obszar ludzkiego życia. Podobnie można opisać prawo nim się zajmujące, a stworzenie definicji oraz określenie jego umiejscowienia w systemie prawnym jest przyczynkiem do dyskusji w środowisku naukowym. Prawo obejmujące coraz więcej dziedzin życia dotarło także tutaj, co widać na przestrzeni lat, gdy zaczynając od podstawowych zasad regulujących dyscypliny sportowe rozwinęło się do wielu ustaw, kodeksów czy instytucji zajmujących się jego regulowaniem.

Bibliografia:

1. S. Fundowicz Prawo sportowe, Warszawa 2013
2. Z. Jaworski Sport z dystansu – fakty i refleksje, Warszawa 2015
3. E. Krześniak „Kształtowanie się polskiego prawa sportowego- dorobek legislacyjny, soft law i lex sportiva” [w:] A. J. Szwarc (red.) Polskie Towarzystwo Sportowe w Kontekście kształtowania się polskiego prawa sportowego, Poznań 2019
4. M. Leciak (red.) Leksykon prawa sportowego. 100 Podstawowych pojęć, Warszawa 2017
5. M. Leciak, M. Biliński, K. Grabska-Luberadzka, R. Piechota, H. Radke, B. Rischka-Słowik, K. Tetlak, Prawo Sportowe, Warszawa 2018
6. R. Pałosz, Zastosowanie etnografii w badaniu pluralizmu prawnego [w:] Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego ISSN 1644-0242 Rok XVIII, nr 1/2019, Warszawa 2019
7. R. Pawłowski Prawo Sportowe. Struktury organizacyjne sportu, Kielce 2021
8. B. Rischka-Słowik Konstytucja sportu w Unii Europejskiej, Sopot 2011
9. H. Rudke, Prawo międzynarodowych federacji sportowych a prawo krajowe [w:] D. Bunikowski, K. Dobrzeniecki (red.) PLURALIZM PRAWNY tradycja, transformacje, wyzwania, Toruń 2009